

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EVROPSSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

Press Unit
Unité de la Presse
Odeljenje za štampu

© Savet Evrope, 2021.godine. Ovaj nezvaničan prevod je urađen u okviru projekta "Podrška kosovskim* institucijama u borbi protiv torture, zlostavljanja i degradirajućeg tretmana lica lišenih slobode". Projekat su podržali Vlada Norveške i Savet Evrope. Ovaj prevod ni na koji način ne obavezuje Sud.

© Council of Europe, 2021. Unofficial translation made under the Project on "Strengthening Kosovo* Institutions in Fight against Torture, Ill-treatment and Degrading Treatment". The project is funded by Norwegian government and the Council of Europe. This translation does not bind the Court.

© Conseil de l'Europe, 2021. Cette traduction non officielle a été faite dans le cadre de Project "Renforcer les institutions du Kosovo* dans la lutte contre la torture, les mauvais traitements et les autres traitements dégradants". Le projet est financé par le gouvernement norvégien et le Conseil de l'Europe. Cette traduction ne lie pas la Cour.

*Svaku odrednicu prema Kosovu, bilo da se radi o teritoriji, institucijama ili stanovništvu, u ovom tekstu treba razumeti u potpunosti u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i bez prejudiciranja statusa Kosova

*All references to Kosovo, whether the territory, institutions or population, in this text shall be understood in full compliance with United Nations Security Council Resolution 1244 and without prejudice to the status of Kosovo.

* Toute référence au Kosovo mentionnée dans ce texte, qu'elle concerne le territoire, les institutions ou la population, doit se comprendre en plein conformité avec la Résolution 1244 du Conseil de Sécurité de l'Organisation des Nations Unies et sans préjuger du statut du Kosovo.

Tematski pregled – Štrajkovi glađu u zatvoru

August 2015.

Ovaj tematski pregled ne obavezuje ESLJP i nije iscrpan

Štrajk glađu u zatvoru

Smrt koja usledi posle štrajka glađu

Horoz protiv Turske

31. mart 2009.

Sin podnositeljke predstavke preminuo je u zatvoru 2001. posle štrajka glađu kojim je protestovao zbog uvođenja zatvora tipa F, koji su bili tako projektovani da umesto klasičnih spavaonica imaju prostorije za po dve ili tri osobe. Pred Evropskim sudom za ljudska prava podnositeljka predstavke se, pre svega, pritužila zbog toga što su sudske vlasti odbile da oslobode njenog sina uprkos tome što je to predložio Institut za sudsku medicinu, i ta odluka je, kako je navela, dovela do njegove smrti.

Evropski sud za ljudska prava je stao na stanovište da se u ovom slučaju **nije radilo o povredi člana 2.** (Pravo na život) [Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava](#) u vezi sa smrću sina podnositeljke predstavke budući da nije bilo moguće ustanoviti uzročno-posledičnu vezu između odbijanja da on bude pušten na slobodu i njegove smrti. ESLJP je primetio da je u ovom slučaju smrt očigledno bila posledica štrajka glađu. Podnositeljka predstavke nije se pritužila ni na uslove boravka u zatvoru njenog sina, niti je ukazala da se prema njemu neadekvatno postupalo. Iako bi bilo poželjno da je čovek o kome je reč bio pušten iz zatvora saglasno izveštaju Instituta za sudsku medicinu, nema dokaza koji bi dopustili Evropskom sudu da kritikuje način na koji su domaće sudske vlasti procenile informacije iz tog izveštaja. Isto tako, ESLJP nije ustanovio nijedan element pomoću koga bi mogao da ospori zaključak istrage ministra pravde po kome nije bilo osnova za pokretanje daljeg postupka. ESLJP je stoga ustanovio da su vlasti u potpunosti ispunile svoju obavezu da zaštite fizički integritet sina podnositeljke predstavke, konkretno tako što mu je obezbeđen odgovarajući lekarski tretman i one se ne mogu kritikovati zbog toga što su

prihvatile njegovo jasno odbijanje da dopusti bilo kakvu intervenciju, čak i uprkos tome što je njegovo zdravstveno stanje bilo takvo da mu je život bio ugrožen.

Prisilno hranjenje zatvorenika koji štrajkuju glađu

Nevmerzhitsky protiv Ukrajine

5. april 2005.

Podnosilac predstavke je nekoliko puta u periodu tokom koga je bio lišen slobode bio podvrgnut prisilnom hranjenju dok je štrajkovao glađu, za koje tvrdi da mu je nanelo bitnu fizičku i mentalnu patnju, naročito s obzirom na način na koji je sprovedeno: često su ga lisicama vezivali za stolicu ili za radijator i primoravali da proguta gumenu cev povezanu sa kofom u kojoj se nalazila specijalna funkcionalna hrana. Podnosilac predstavke je takođe naveo da mu je za vreme boravka u pritvoru bila uskraćena mogućnost da se na odgovarajući način leči od raznih bolesti od kojih je bolovao, kao i da su sami uslovi pritvora (pre svega to što je deset dana bio primoran da provede u samici tokom štrajka glađu) takođe predstavljali povredu člana 3. Konvencije (zabrana mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja).

ESLJP je, pre svega, konstatovao da se mera koja predstavlja terapijsku nužnost sa stanovišta utvrđenih medicinskih načela u principu ne može smatrati nečovečnom i ponižavajućom. Isto se može reći za prisilno hranjenje koje se preduzima kako bi se sačuvao život određenog pojedinca koji svesno odbija da uzme hranu. [ESLJP] se ipak mora uveriti da je ubedljivo dokazano da je postojala medicinska nužnost... Osim toga [ESLJP] mora ustanoviti da su bila ispunjena sva procesna jemstva potrebna da bi bila doneta odluka o prisilnom hranjenju. Osim toga, način na koji je podnosilac predstavke bio podvrgnut prisilnom hranjenju tokom štrajka glađu ne sme po svojoj težini prevazilaziti prag, odnosno minimalni nivo težine utvrđen u praksi ESLJP kada je reč o članu 3. [Evropske] Konvencije [za zaštitu ljudskih prava, koji zabranjuje mučenje i nečovečno ili ponižavajuće postupanje]..." stavovi 94–95. Presude).

U ovom konkretnom slučaju ESLJP je konstatovao da je **povređen član 3.** Konvencije (Zabrana mučenja) kada je reč o prisilnom hranjenju podnosioca predstavke. Ukrajinska država nije dokazala da je postojala medicinska nužnost da se podnosilac predstavke hrani na silu. Stoga se moglo pretpostaviti da je hranjenje na silu bilo proizvoljno. Nisu bila poštovana procesna jemstva s obzirom na svesno odbijanje podnosioca predstavke da uzme hranu. Vlasti osim toga nisu postupale u najboljem interesu podnosioca predstavke kada su ga podvrgle prisilnom hranjenju. Iako su vlasti prisilnom hranjenju pristupile na način koji je opisan u odgovarajućoj uredbi, sredstva za sputavanje koja su pritom korišćena – lisice, retraktor za usta, posebna cev koja se ubacuje u jednjak – i to silom, i uprkos otporu podnosioca predstavke – predstavljalo je postupanje koje je po svojoj prirodi moralo biti okarakterisano kao mučenje. ESLJP je takođe stao na stanovište da je u ovom slučaju bio **povređen član 3.** Konvencije (Zabrana ponižavajućeg postupanja) u vezi sa uslovima pritvora podnosioca predstavke i s tim što mu nije bila pružena odgovarajuća zdravstvena nega.

Pandjigidzé i drugi protiv Gruzije

20. jun 2006. (Odluka o prihvatljivosti)

Pozivajući se na član 3. Konvencije (Zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja), prvi podnosilac predstavke se, pre svega, pritužio na odsustvo reakcije nadležnih vlasti na njegov štrajk glađu u trajanju od 115 dana od februara do maja 2001, dok je boravio u pritvoru do početka sudskog postupka.

Kada je reč o štrajku glađu podnosioca predstavke u koji je on stupio da bi izrazio neslaganje s krivičnim postupkom koji je protiv njega pokrenut, ESLJP je primetio da on nikada nije bio prisilno hranjen i da u svojoj predstavi nije naveo da je trebalo da vlasti pribegnu takvom metodi. Iako je njegovo zdravstveno stanje moralo biti pogoršano, iz sudskog spisa ne može se zaključiti da mu je život bio izložen očiglednoj opasnosti usled stava vlasti, te da bi stoga prisilno hranjenje moglo biti opravdano samo ako je postojala neka „medicinska nužnost“ ili ako je on bio lišen lekarske nege koja je primerena njegovom zdravstvenom stanju ili ako mu je zdravstveno stanje bilo takvo da on više nije mogao da boravi u zatvoru. Sa svih tih razloga ESLJP je predstavku proglasio **neprihvatljivom** kao očigledno neosnovanu prema članu 35. Konvencije (Uslovi prihvatljivosti).

Özgül protiv Turske

6. mart 2007. (Odluka o prihvatljivosti)

Podnosilac predstavke je stupio u štrajk glađu u junu 2001. godine, dok je boravio u zatvoru. Nekoliko meseci kasnije primljen je u bolničko odeljenje rezervisano za zatvorenike, ali je odbio lečenje. Pregledan je u Institutu za sudsku medicinu i dijagnostikovano mu je Vernike-Korsakovljevi sindrom¹ pa je preporučeno da mu izdržavanje kazne bude obustavljeno na šest meseci. Njegov zahtev za puštanje na slobodu je potom odbačen, a on je u februaru 2002. osuđen na kaznu doživotnog zatvora. Mesec dana kasnije, kada mu se pogoršalo zdravstveno stanje, lekari su odlučili da mu nametnu lečenje. Podnosilac predstavke se naročito pritužio zbog lekarske intervencije koju su vlasti preduzele protiv njegove volje 15. marta 2002.

Kada je reč o lekarskoj intervenciji na koju se pritužio podnosilac predstavke, ESLJP je primetio da član 3. Konvencije (Zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) nameće državi obavezu da zaštiti fizičko blagostanje lica lišenih slobode, na primer tako što će im pružiti potrebnu lekarsku pomoć. Lica o kojima je reč ipak ostaju pod zaštitom člana 3. od čijih odredaba nije moguće nikakvo odstupanje. U ovom konkretnom slučaju ESLJP je konstatovao da je podnosilac predstavke bio pod stalnim zdravstvenim nadzorom u bolnici od kraja decembra 2001. godine. Do 15. marta 2002. lekari mu nisu nametnuli nijedan vid lečenja, ali je tog dana konstatovao da je njegovo zdravstveno stanje pogoršano i utvrđeno je da su lekarska intervencija i prisilno hranjenje neophodni. To znači da su lekari poštovali njegove želje sve dotle dok je zdravstveno stanje podnosioca predstavke bilo zadovoljavajuće i da su intervenisali samo onda kada je ustanovljeno da je zdravstvena intervencija neophodna. Oni su tada postupili u interesu samog podnosioca predstavke nastojeći da spreče da mu bude naneta nenadoknadiiva šteta. Osim toga, nije utvrđeno da je cilj lekarske intervencije bio da se on ponizi ili kazni. Iz celokupnog spisa predmeta može se videti da se nikada nije ni postavilo pitanje primene sredstava za sputavanje. ESLJP je stoga proglasio pritužbu **neprihvatljivom** kao očigledno neosnovanu prema članu 35. Konvencije (Uslovi prihvatljivosti).

Ciorap Protiv Republike Moldavije

19. jun 2007.

U ovom predmetu podnosilac predstavke se, pre svega, pritužio zbog uslova boravka u zatvoru, prisilnog hranjenja nakon što je odlučio da stupi u štrajk glađu i toga što su nacionalni sudovi odbili da razmotre njegovu žalbu izjavljenu zbog prisilnog hranjenja zato što nije platio sudske takse.

ESLJP je konstatovao da je **povređen član 3.** Konvencije (Zabrana mučenja) u vezi sa prisilnim hranjenjem podnosioca predstavke. Pre svega, nije bilo nikakvih medicinskih dokaza da su život ili zdravlje podnosioca predstavke bili u ozbiljnoj opasnosti, a ima dovoljno osnova da se zaključi kako je on bio na silu hranjen u suštini zato da bi ga odvratili od protesta. Osim toga, nisu poštovana osnovna procesna jemstva utvrđena unutrašnjim pravom, kao što je razjašnjavanje razloga za otpočinjanje i završetak hranjenja na silu i evidentiranje sastava i količine na taj način ordinirane hrane. Konačno, ESLJP je bio zapanjen zbog načina na koji je izvršeno prisilno hranjenje, uključujući obavezno stavljanje lisica podnosiocu predstavke bez obzira na to što on nije pružao otpor i žestok bol koji su mu naneli metalni instrumenti (refraktori) pomoću kojih je primoran da otvori usta i kojima mu je izvučen jezik. Nisu uopšte razmatrane manje intruzivne alternative, kao što je intravenozno hranjenje, uprkos izričitom zahtevu podnosioca predstavke. Zbog toga je ESLJP zaključio da je način na koji je podnosilac predstavke u više navrata silom hranjen bio takav da ga je bez ikakve potrebe izložio velikom fizičkom bolu i poniženju pa se, samim tim, može smatrati samo mučenjem.

U ovom slučaju ESLJP je takođe stao na stanovište da je bio **prekršen član 6.** Konvencije (Pravo na pravično suđenje) jer je podnosiocu predstavke bio uskraćen pristup sudu zbog toga što je Vrhovni sud odbio da razmotri njegovu žalbu povodom hranjenja na silu uz obrazloženje da nije platio sudsku taksu. ESLJP je utvrdio da je, s obzirom na tešku prirodu postupanja na koje se žalio, podnosilac predstavke trebalo da bude izuzet od plaćanja takse, bez obzira na njegovu finansijsku mogućnost da tu taksu plati.

¹. Wernicke-Korsakoff syndrom, encefalopatija koja dovodi do gubitka određenih moždanih funkcija, a prouzrokovana je potpunim nedostatkom vitamina B1 (tijamina).

Rappaz protiv Švajcarske

26. mart 2013. (Odluka o prihvatljivosti)

Podnosilac predstavke koji je bio u zatvoru zbog raznih krivičnih dela stupio je u štrajk glađu u nastojanju da se na taj način izbori za puštanje na slobodu. Tvrdio je da su domaće vlasti ugrozile njegov život time što su odbile da ga oslobode uprkos tome što je on odlučio da nastavi štrajk glađu. Takođe se pritužio da je odbijanje njegovog puštanja na slobodu predstavljalo nečovečno i ponižavajuće postupanje.

ESLJP je predstavku proglasio **neprihvatljivom** kao očigledno neosnovanu ustanovivši da švajcarske vlasti nisu prekršile svoju obavezu da zaštite život podnosioca predstavke i da mu obezbede zatvorske uslove koji će biti u skladu s njegovim zdravstvenim stanjem. Kada se konkretno radi o odluci da se podnosilac predstavke na silu hrani, ESLJP je zapazio da nije utvrđeno da je ta odluka sprovedena u delo. Takođe je zaključio da je odluka o kojoj je reč bila izraz medicinske potrebe i da je bila praćena odgovarajućim procesnim jemstvima. Isto tako, nije bilo nikakvog razloga da se poveruje kako bi, da je ta odluka stvarno primenjena, način na koji bi to bilo učinjeno bio protivan članu 3. Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja).

Sudsko određivanje privremenih mera² da bi se prekinuo štrajk glađu

Ilaşcu i drugi protiv Republike Moldavije i Rusije

8. jul 2004. (Veliko veće)

Podnosiocima predstavke je 1993. osudio jedan sud u oblasti Pridnjestrovlja. Prvi podnosilac predstavke bio je osuđen na smrt, dok su ostalima za različita krivična dela za koja su proglašeni krivima izrečene kazne zatvora u trajanju od 12 do 15 godina. Svi su se oni pritužili pre svega zbog samog postupka u kome im je izrečena osuđujuća presuda, a potom su naveli da je i njihov pritvor po tom osnovu nezakonit. Takođe su se požalili na uslove života u zatvoru. Treći podnosilac predstavke je 28. decembra 2003. stupio u štrajk glađu naročito kako bi time izrazio protest zbog odbijanja zatvorske uprave da ga ovlasti da od svoje žene dobije paket u kome mu je ona poslala hranu i šubaru.

U odluci od 12. januara 2004. predsednik Velikog veća Suda pozvao je moldavsku i rusku vladu, u skladu sa članom 39. Poslovnika Suda (Privremene mere), da preduzmu sve neophodne mere kako bi se obezbedilo da taj podnosilac predstavke, koji je stupio u štrajk 28. decembra 2003, ima uslove pritvora koji su u skladu s njegovim pravima po Konvenciji. Stranke su takođe pozvane, saglasno Poslovniku Suda, da dostave informacije o sprovođenju privremenih mera koje su im izrečene. U odluci od 15. januara 2004. predsednik Velikog veća takođe je, u skladu sa članom 39, pozvao trećeg podnosioca predstavke da prekine štrajk glađu. Njegov pravni zastupnik je 24. januara 2004. obavestio ESLJP da je njegov klijent 15. januara 2004. prekinuo štrajk glađu.

Rodić i drugi protiv Bosne i Hercegovine

27. maj 2008.

U ovom slučaju radilo se o boravku u zatvoru dvojice podnosilaca predstavke koji su osuđeni zbog ratnih zločina nad bošnjačkim civilima. Smešteni su u zatvor u Zenici (zatvor pojačanog režima bezbednosti u kome su glavninu zatvorenika činili Bošnjaci) u avgustu 2004, pa potom u februaru 2005. i maju 2005, odnosno u oktobru 2004. Podnosioci predstavke su se, pre svega, pritužili da su ih ostali zatvorenici proganjali od trenutka kada su stigli u zatvor pa sve dok nisu bili prebačeni u zatvorsko krilo bolnice. Podnosioci predstavke su 8. juna 2005. stupili u štrajk glađu kako bi skrenuli pažnju javnosti na svoj položaj. Smesta su poslani u izolaciju u zatvorskoj bolnici. Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine je 15. juna 2005. naložilo da podnosioci predstavke budu prebačeni u drugi zatvor, iz razloga bezbednosti. Podnosioci

². To su mere koje se donose u sklopu postupka pred sudom, saglasno Pravilu 39. Poslovnika Suda, na zahtev stranke ili drugog zainteresovanog lica, ili po sopstvenom nahođenju ESLJP-a, u interesu stranaka ili pravilnog odvijanja postupka. Sud može da odredi privremene mere samo ako je razmotrio sve relevantne informacije i zaključio da je podnosilac predstavke suočen sa stvarnom opasnošću od toga da će mu biti naneta teška i nenadoknadiva šteta ukoliko mera o kojoj je reč ne bude primenjena. Vidi takođe tematski pregled: „Privremene mere“.

predstavke su izjavili žalbu Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine zbog toga što ta odluka nije izvršena, ali ta žalba nije urodila plodom. Na kraju su, u periodu od novembra 2005. do oktobra 2006, bili prebačeni u mostarski zatvor.

U odlukama od 25. juna 2005. (za prvog podnosioca predstavke) i 29. juna 2005. (za preostalu trojicu podnosilaca predstavke) predsednik sudskog veća kome je predstavka poverena u razmatranje pozvao je podnosiocima predstavke, saglasno članu 39. Poslovnika Suda, da prekinu štrajk glađu. Oni su to i učinili 1. jula 2005.

Masovni štrajkovi glađu i primena sile od strane vlasti

Karabet i drugi protiv Ukrajine

17. januar 2013.

U januaru 2007. podnosioci predstavke, koji su se nalazili na izdržavanju kazne, učestvovali su u štrajku glađu sa drugim zatvorenicima kako bi na taj način izrazili protest zbog uslova u kojima su primorani da borave u zatvoru. Nedelju dana kasnije zatvorske vlasti su sprovele bezbednosnu operaciju u kojoj su učestvovali policijski službenici i pripadnici specijalnih snaga. Neposredno pošto je završen pretres, jedna grupa zatvorenika za koje su vlasti smatrale da su bili organizatori štrajka glađu, uključujući podnosiocima predstavke, prebačena je u druge zatvorske objekte. Podnosioci predstavke su se pritužili da su zlostavljani tokom te bezbednosne operacije i posle nje, kao i da je istraga koja je povodom tih navoda pokrenuta bila neefikasna. Osim toga, oni su naveli da im nisu vraćene lične stvari nakon tog užurbanog prebacivanja u druge zatvorske objekte.

ESLJP je konstatovao da je **povređen član 3.** Konvencije (Zabrana mučenja), i to u materijalnom aspektu tog člana zbog zlostavljanja kome su podnosioci predstavke bili podvrgnuti. Opšte je poznata i prihvaćena činjenica da su se protesti zatvorenika ograničavali na njihovo mirno odbijanje da jedu zatvorsku hranu, bez jednog jedinog nasilnog incidenta. Osim toga, oni su dokazali spremnost da sarađuju sa službenicima zatvorskog odeljenja. Iako ESLJP nije mogao da utvrdi stepen težine svih fizičkih povreda koje su nanete niti nivo šoka, uznemirenosti i poniženja koje je pretrpeo svaki pojedinačni podnosilac predstavke, nije bilo nikakve sumnje u to da je neočekivana i brutalna akcija vlasti bila drastično nesrazmerna i potpuno nepotrebna, a preduzeta je samo da se slomi protestni pokret, da se zatvorenici kazne zbog toga što su mirno stupili u štrajk glađu i da se u samom početku uguši bilo kakva njihova namera da podnesu žalbe. To je moralo izazvati veliki bol i patnju i mada, po svemu sudeći, nije donelo neke dugoročne posledice po njihovo zdravlje, ipak se može opisati samo kao mučenje. Osim toga, ESLJP je stao na stanovište da je **povređen član 3.** Konvencije u svom procesnom aspektu, zato što istraga povodom navoda podnosilaca predstavke o zlostavljanju nije bila ni temeljna ni nezavisna i nije ispunjavala zahteve u pogledu hitnosti i javnog nadzora. Konačno, ESLJP je konstatovao da je **povređen član 1. Protokola br. 1** uz Konvenciju (Zaštita imovine) zbog toga što zatvorske vlasti podnosiocima predstavke nisu vratile njihove lične stvari.

Leyla Alp i drugi protiv Turske

10. decembar 2013.

Podnositeljke predstavke bile su zatočene u zatvoru Džanakale u oktobru 2000, kada je širom zatvora organizovan štrajk glađu u znak protesta zbog plana da se otvaraju zatvori „F-tipa” u kojima za zatvorenike bio predviđen još manji životni prostor. Bezbednosne snage su 19. decembra 2000. intervenisale u dvadesetak zatvora. Tokom te operacije izbili su žestoki sukobi, poznati pod nazivom „Povratak životu”. U zatvoru Džanakale život su izgubili jedan žandarm i četiri zatvorenika. Podnositeljke predstavke su se, pre svega, pritužile da su bile povređene tokom te operacije i navele su da je primena sile bila prekomerna i nesrazmerna. Osim toga, navele su da istraga i postupci koje su vodile nacionalne vlasti nisu bili efikasni.

ESLJP je konstatovao da primena sile nije bila nesrazmerna cilju kome se težilo, tj. gušenju pobune i/ili odbrane svakog zatvora od nasilja, pa je utvrdio da **nije bilo suštinske povrede** Konvencije u vezi sa podnositeljicama predstavke koje su u toj operaciji povređene. S druge strane, ESLJP je konstatovao da je postojala **procesna povreda člana 2.** Konvencije (Pravo na život) u vezi sa jednom podnositeljkom predstavke i procesna povreda člana 3. (Zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) kada je reč o pet drugih podnositeljki

predstavke pošto je utvrdio da istraga i postupci koje su nacionalne vlasti vodile u tom kontekstu nisu ispunile zahtev hitnosti i razumne ekspeditivnosti koji je implicitan u kontekstu pozitivnih obaveza o kojima je tu reč.

Vidi takođe: [Vefa Serdar protiv Turske](#), Presuda, od 27. januara 2015; [Songül İnce i drugi protiv Turske](#), Presuda, od 26. maja 2015.

Zdravstvena nega u samici

[Palushi protiv Austrije](#)

22. decembar 2009.

Podnosilac predstavke koji je u vreme predmetnih događaja bio državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije tvrdio je da su ga zlostavljali zatvorski službenici dok je boravio u ekstradicionom pritvoru u policijskom zatvoru u Beču. Pošto je bio smešten u samicu odmah po pritvaranju, on se pritužio da mu je bio uskraćen pristup lekaru.

ESLJP je, pre svega, konstatovao da je podnosilac predstavke, koji je već tri nedelje štrajkovao glađu (uz sve rizike koje to nosi sobom, kao što je gubitak svesti) smešten u samicu na osnovu procene jednog medicinskog tehničara koji je pohađao samo osnovnu obuku i nije mu bio omogućen pristup lekaru sve do trećeg dana boravka u samici. Sagledani zajedno, svi ti činoci su morali da izazovu kod podnosioca predstavke patnju i poniženje koji po svojoj težini prevazilaze ono što je neminovno u svakoj situaciji pritvora. Po oceni ESLJP, podnosilac predstavke je, prema tome, bio podvrgnut ponižavajućem postupanju jer mu je bila uskraćena zdravstvena nega dok je boravio u samici sve dok mu na kraju nije bilo dopušteno da ga pregleda lekar, pa je time bio **prekršen član 3.** Konvencije (Zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja).

Ponovno zatvaranje osuđenih lica obolelih od Vernike-Korsakovljevog sindroma³

U predmetima koji slede, svi podnosioci predstavke su bili osuđeni na kazne zatvora zbog članstva u terorističkim organizacijama. Oni su stupili u štrajk glađu kako bi protestovali zbog korišćenja zatvora „F-tipa”, koji su tako projektovani da umesto spavaonica imaju male prostore za po dve ili tri osobe. Podnosiocima predstavki u ovim predmetima kazne zatvora su suspendovane iz medicinskih razloga jer su svi oni oboleli od Vernike-Korsakovljevog sindroma usled dugotrajnog štrajka glađu u koji su stupili i držali ga za vreme boravka u zatvoru. Podnosioci predstavke su uglavnom tvrdili da je njihovo ponovno odvođenje u zatvor predstavlja povredu člana 3. Konvencije (Zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja).

Sve te predstavke su deo grupe od 53 slična predmeta. Od 24. juna 2004. nadalje ESLJP je odredio različite privremene mere strankama prema Pravilu 39. [Poslovnika Suda](#) (Privremene mere⁴) kako bi osigurao pravilno odvijanje postupaka. Od 6. do 11. septembra 2004. jedna delegacija sudija ESLJP boravila je u Turskoj, gde je obišla zatvorske objekte i [utvrdila sve činjenice](#). Pratio ih je odbor eksperata čiji je zadatak bio da procene zdravstveno stanje podnosilaca predstavke i njihovu zdravstvenu sposobnost da izdrže kazne zatvora na koje su osuđeni.

[Tekin Yildiz protiv Turske](#)

10. novembar 2005.

Podnosiocu predstavke dijagnostikovano je Vernike-Korsakovljev sindrom u julu 2001. godine. Kazna zatvora koju je izdržavao suspendovana je na šest meseci po osnovu zdravstvene nesposobnosti i ta mera je produžena na temelju lekarskog izveštaja u kome je utvrđeno da su njegovi simptomi ostali nepromenjeni. U oktobru 2003. pošto je osumnjičen da je nastavio svoje pređašnje aktivnosti u terorističkoj organizaciji izdat je nalog za njegovo hapšenje. Uhapšen je

³. Encefalopatija koja se izražava u gubitku određenih moždanih funkcija, usled potpunog nedostatka vitamina B1 (tiamina).

⁴. Vidi fusnotu 2, gore.

21. novembra 2003. i vraćen u zatvor. Uprkos prvobitnoj odluci da nema osnova za njegovo dalje gonjenje, zadržan je u zatvoru još osam meseci i pušten je na slobodu tek 27. jula 2004.

ESLJP je u ovom slučaju konstatovao da je **povređen član 3.** Konvencije (Zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) zbog toga što je podnosilac predstavke bio ponovo u zatvoru od 21. novembra 2003. do 27. jula 2004. godine. ESLJP je pre svega konstatovao da činjenica da je podnosilac predstavke sam sebi audio time što je stupio u dugotrajni štrajk glađu nije mogla da oslobodi Državu od obaveze koju po članu 3. Konvencije ima prema takvim licima. Smatrajući da je u ovom konkretnom slučaju za zdravstveno stanje podnosioca predstavke dosledno ustanovljavano da je potpuno neprimereno boravku u zatvoru i da nije bilo nijednog dokaza koji bi doveo u pitanje te zaključke, ESLJP je zaključio da se ne može smatrati da su domaće vlasti postupale u skladu sa zahtevima člana 3. Konvencije kada su odlučile da podnosioca predstavke vrate u zatvor i drže ga tamo još oko osam meseci uprkos tome što se njegovo zdravstveno stanje nije promenilo. ESLJP je, osim toga, zaključio da bi **bio prekršen član 3.** Konvencije ako bi podnosilac predstavke bio ponovo odveden u zatvor, a da nije utvrđeno izrazito poboljšanje njegovog zdravstvenog stanja i njegove sposobnosti da izdržava kaznu zatvora.⁵ Konačno, prema **članu 46. Konvencije** (Obaveznost i izvršenje presuda), ESLJP je presudio da je neophodno da, izuzetno, odredi turskoj državi mere koje smatra primerenim za rešavanje određenih problema koji su izašli na videlo u vezi sa zvaničnim sistemom sudskomedicinskih izveštaja u Turskoj.

Sinan Eren protiv Turske

10. novembar 2005.

Podnosiocu predstavke dijagnostikovao je Vernike-Korsakovljević sindrom u oktobru 2002. usled čega je suspendovano njegovo izdržavanje kazne. U januaru 2004. u lekarskom izveštaju je zaključeno da više nije opravdano suspendovanje njegovog izdržavanja kazne iz zdravstvenih razloga i izdat je nalog za njegovo hapšenje. Podnosilac predstavke je pobjegao. Tvrdeći da je odluka o suspendovanju njegove kazne ukinuta na osnovu lekarskog izveštaja koji nije imao nikakvu naučnu vrednost i koji je bio u očiglednoj suprotnosti sa prethodnim lekarskim izveštajima podnosilac predstavke je, pre svega, istakao da on i dalje boluje od Vernike-Korsakovljevićevog sindroma i da bi njegovo moguće vraćanje u zatvor predstavljalo povredu člana 3. Konvencije (Zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja).

ESLJP je zaključio da **nije bio povređen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). ESLJP je naročito istakao da je stručna lekarska komisija koju je on sam odredio i koja je podnosioca predstavke pregledala 11. septembra 2004 jednoglasno zaključila da podnosilac predstavke ne boluje ni od kakvih neuroloških ni neuropsiholoških poremećaja zbog kojih ne bi bio sposoban da živi u zatvorskim uslovima. ESLJP je mogao samo da se saglasi sa mišljenjem vlastitih eksperata i stoga je zaključio da time što bi podnosilac predstavke bio vraćen u zatvor ne bi bio prekršen član 3. Konvencije.

Vidi takođe: **Balyemez protiv Turske**, Presuda, od 22. decembra 2005.

Ğilmez protiv Turske, Hun protiv Turske, Mürrüvet Küçük protiv Turske i Güllü protiv Turske

10. novembar 2005.

U martu ili aprilu 2003. godine podnosiocima predstavke je dijagnostikovao Vernike-Korsakovljević sindrom i usled toga su im suspendovane kazne zatvora. Između septembra i decembra 2003. podneti su lekarski izveštaji u kojima je zaključeno da suspendovanje njihovih zatvorskih kazni više nije opravdano iz medicinskih razloga pa su izdati nalozi za njihovo hapšenje. Što se tiče prvog, trećeg i četvrtog podnosioca predstavke, Evropski sud je, dok je njegova delegacija boravila u Turskoj da bi utvrdila činjenice 2004, tražio da ti podnosioci predstavke budu podvrgnuti lekarskim pregledima u Univerzitetnoj bolnici, ali oni se tom pozivu nisu odazvali. Kada je reč o drugom podnosiocu predstavke, on je 11. septembra 2004. bio podvrgnut lekarskim pregledima u univerzitetnoj bolnici na zahtev ESLJP; pregled je obavila stručna lekarska komisija koju je odredio sam ESLJP. Međutim, podnosilac predstavke je odbio da

⁵. U vezi sa ovom tačkom vidi, u istom duhu, presude u predmetima **Gürbüz v. Turkey**, **Kuruçay v. Turkey** i **Uvan v. Turkey** od 10. novembra 2005.

pristane na dalji zdravstveni nadzor koji je ta komisija smatrala neophodnim.

ESLJP je primetio da se prvi, treći i četvrti podnosilac predstavke, uprkos tome što su bili oštro upozoreni da njihove predstavke mogu biti brisane sa liste predmeta ESLJP, nisu pojavili 11. septembra 2004. u Univerzitetškoj bolnici, gde je trebalo da ih pregleda ekspertska lekarska komisija koju je imenovao sam ESLJP u sklopu svoje misije utvrđivanja činjenica. ESLJP je dalje konstatovao da, iako je od drugog podnosioca predstavke zatraženo da se povinuje privremenoj meri koja je u odnosu na njega određena kako bi se mogao sačiniti dopunski lekarski izveštaj koji je tražila ekspertska komisija, on to nije učinio, navodno zbog administrativnih teškoća. ESLJP je smatrao da podnosioci predstavke nemaju nikakvo pravo da ometaju utvrđivanje činjenica u vlastitim predmetima na takav način i to nakon što su upozoreni na posledice. Sledstveno tome, ESLJP je na osnovu člana 37. stav 1. tačka c) (Brisanje predstavki sa liste) odlučio da dalje ispitivanje predstavki tih podnosilaca u vezi sa rizicima od njihovog ponovnog odvođenja u zatvor više nije opravdano i **odlučio je da njihove predstavke izbriše sa liste.**

Kontakt za medije:

Tel.: + 33 (0)3 90 21 42 08